

Uchwała Nr XXVIII/367/2020
Rady Miejskiej Leszna
z dnia 17 września 2020 roku

w sprawie upamiętnienia 100. rocznicy powstania polskiej administracji państwowej i samorządowej w Lesznie.

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) Rada Miejska Leszna w sprawie upamiętnienia 100. rocznicy powstania polskiej administracji państwowej i samorządowej w Lesznie uchwala, co następuje:

§1

Rada Miejska Leszna wyraża uznanie wszystkim, którzy przed stu laty podjęli trud działania dla odrodzonej Ojczyzny i dobra wspólnego, budując podstawy administracji państwowej i samorządowej oraz przyczyniając się do umacniania polskiej państwowości w Lesznie.

Decyzją traktatu wersalskiego z 1919 roku, po 127 latach pruskiej niewoli, Leszno powróciło w granice odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej. W dniu 17 stycznia 1920 roku na leszczyński Rynek wmaszerowały oddziały Wojska Polskiego „obejmując miasto i okolice pod opiekę”.

§2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miejskiej Leszna

Tomasz Malepszy

UZASADNIENIE
do Uchwały Nr XXVIII/367/2020
Rady Miejskiej Leszna
z dnia 17 września 2020 roku

w sprawie upamiętnienia 100. rocznicy powstania polskiej administracji państwowej i samorządowej w Lesznie.

W dniu 20 listopada 1918 r. powołano w Lesznie Komitet Obywatelski, na czele którego stanął adw. Adam Ruszczyński. Komitet zwołał wiec polskiej ludności w sali hotelu „Kaiserhof” przy ul. Dworcowej, któremu przewodniczył dr Bronisław Świdorski. Na wiecu ukonstytuowano Radę Ludową na powiat leszczyński i Miasto Leszno oraz dokonano wyboru delegatów na sejm dzielnicowy w Poznaniu. Rada ludowa składała się z 51 członków, określała się jako „jedyna prawowita władza polska dla miasta i powiatu”. Na polecenie sejmu dzielnicowego zorganizowano w Lesznie Straż Ludową; na komendanta wyznaczony został Józef Górecki.

Po Powstaniu Wielkopolskim oraz podpisaniu traktatu wersalskiego w dniu 28 czerwca 1919 roku nastąpił znaczny wzrost aktywności polskich mieszkańców Leszna. Polacy przygotowywali się do przejęcia władzy. Powstał Tajny Komitet Obywatelski pod przewodnictwem leszczyńskiego lekarza Jana Stawickiego. Organizacja składała się z trzech komisji:

- komisji wojskowej, która miała czuwać nad bezpieczeństwem mieszkańców Leszna w czasie przejmowania władzy od Niemców. Przewodzić jej miał Józef Górecki,
- komisji, która miała trzymać pieczę nad budynkami publicznymi i ich inwentarzem. Na jej czele stał dr Jan Stawicki,
- komisja, której zadaniem było zorganizowanie uroczystości wkroczenia Wojska Polskiego i polskich władz, pod przewodnictwem dra Świdorskiego.

Opuszczenie miasta przez Niemców miało spokojny przebieg. W dniu 16 stycznia 1920 r. wojska niemieckie opuściły Leszno i odmaszerowały w kierunku Zaborowa.

Na Rynku pojawił się polski patrol ułanów, który został powitany przez mieszkańców okrzykami *Niech żyje Polska!* W ślad za nim do Leszna wkroczyła kompania piechoty 9. pułku Armii Wielkopolskiej oraz 2 kompanie 12. Pułku Strzelców Wielkopolskich i 16. Pułk Ułanów Wielkopolskich. Przemówieniem powitał ich dr Br. Świdorski.

W południe rozległ się z wieży Ratusza hejnał z fragmentami „Mazurka Dąbrowskiego” i „Roty” Marii Konopnickiej.

W niedzielę, 18 stycznia 1920 r., do Leszna przybyli generał Józef Dowbor - Muśnicki, wojewoda poznański dr Witold Celichowski oraz przedstawiciele misji koalicyjnej. Po nabożeństwie zabrał głos generał J. Dowbor - Muśnicki, który w imieniu Rzeczypospolitej i naczelnika państwa stwierdził, że ziemia leszczyńska od tej chwili znajduje się pod opieką oręża polskiego i stanowi nieodłączną część nowego państwa polskiego.

1 czerwca 1919 r. powołany przez wojewodę poznańskiego na stanowisko starosty został Tadeusz Sobeski. Siedzibą urzędową starostwa była początkowo Osieczna, aż do chwili wkroczenia wojsk polskich do Leszna. Po przejęciu powiatu przez władze polskie administracja pod względem prawnym opierała się na dawnych przepisach niemieckich. W skład powiatu weszły 4 miasta: Leszno, Osieczna, Rydzyna

i Świąciechowa, 76 gmin wiejskich, 41 obszarów wiejskich. Gminy wiejskie wraz z obszarami dworskimi tworzyły komisariaty obwodowe (Leszno, Osieczna, Włoszakowice), które z dniem 18 czerwca 1928 r. przekształcone zostały na obwody wójtowskie.

Zmiany nastąpiły również w administracji miasta Leszna. Dekretem ministra b. dzielnicy pruskiej Wł. Sterydy zostali pozbawieni stanowisk I burmistrz Ryszard Wollburg i II burmistrz dr Wilhelm Kolbe. Na ich miejsce powołany został na stanowisko komisarycznego burmistrza starosta powiatu leszczyńskiego T. Sobeski, który mianował swoim zastępcą posła na Sejm Ustawodawczy, Pawła Dombka, który faktycznie wykonywał funkcje burmistrza. Do dnia 13 lipca 1920 r. magistrat tworzyło 7 Polaków i 7 Niemców, a następnie po decyzji ministra b. dzielnicy pruskiej rozwiązującej kolegia miejskie, w skład magistratu weszło 5 Polaków i 2 Niemców. Członkami magistratu do dnia 5 stycznia 1922 r. tj. do dnia wyboru przez radę miejską nowego składu, byli: Paweł Dombek, Józef Górecki, Antoni Żakowski, Cyryl Bajon, Franciszek Urbaniak, Jerzy Roll, Paweł Bethge. Jeszcze w okresie tej kadencji skład magistratu zredukował się o 3 członków. Zmarł P. Bethge, a Fr. Urbaniak i J. Roll wyjechali za granicę. W związku z powyższym rada miejska w dniu 5 stycznia 1922 r. wybrała nowych członków magistratu w osobach Stanisława Szynkarka i Stanisława Piwońskiego, a w dniu 6 lutego 1922 r. Józefa Lorka. Po oswobodzeniu Leszna, rada miejska przestała faktycznie wypełniać swe funkcje. Jej kompetencje początkowo przejął komisaryczny magistrat, składający się z 14 członków (7 Polaków i 7 Niemców), a po rozwiązaniu magistratu i rady miejskiej decyzją ministra b. dzielnicy pruskiej z 13 lipca 1920 r. – nowo powołana rada miejska, w skład której weszło 16 Polaków i 8 Niemców. W dniu 3 sierpnia 1920 r. wybrano prezydium rady w składzie: Marcin Raszewski – przewodniczący, Stanisław Nawrocki – Zastępca Przewodniczącego, Bolesław Iłski-Sekretarz i Jan Matelski – Zastępca Sekretarza.

Opracowano na podstawie „Ziemi Leszczyńskiej” pod red. J. Deresiewicza, Poznań 1966 r., wydawnictwo PWN.